

Всеукраїнський студентський економічний форум 3. Крива виробничих можливостей та захист державних інтересів. 20.04.2019

Зміст

Ресурси потрібні для виробництва благ, а блага задовольняють потреби. Ресурси обмежені, тож і благ можливо виробити обмежену кількість. А потреби, як ми вже знаємо – безмежні. Наочно – казка про Золоту рибку – необмежені потреби старухи усі пам'ятають. Якщо маємо необмежені потреби та обмежені ресурси, зразу ж виникає проблема вибору. Маємо робити вибір - що саме, для кого, як та коли виробляти. Так з'являється нове для вас поняття «альтернативні витрати». АВ – це цінність найкращої з альтернатив, від якої ви відмовились, зробивши свій вибір.

Альтернативні витрати або витрати упущеної можливості (opportunity cost) - це витрати використання ресурсів для якоїсь певної мети, виміряні з точки зору вигоди, упущеної внаслідок невикористання цього набору ресурсів іншим, альтернативним шляхом.

Візьмемо таку доволі популярну сучасну ситуацію. Жінки з розвитком технологій та загалом суспільних відносин більше прагнуть до побудови власної справи та самореалізації, ніж раніше. Це зразу ж позначилося на демографічній ситуації. Ось графіки народжуваності у різних країнах, бачимо, що вона скорочується. Якщо умовно представити час жінки як деякий економічний ресурс, то його також можна представити по-різному. Можна займатися своєю справою та заробляти гроші, а можна виховувати дітей. З набуванням власної економічної свободи жінка водночас сприяє підвищенню й альтернативних витрат, внаслідок чого, дитина обходиться жінці з точки зору альтернативних витрат все дорожче й дорожче. Таким чином кількість дітей у розвинутих країнах скоротилася до двох в родині, а це вже критично для продовження роду. Сьогодні можна впевнено сказати, що в країнах, де народжуваність на високому рівні для жінок просто не існує вагомих альтернатив домашній справі.

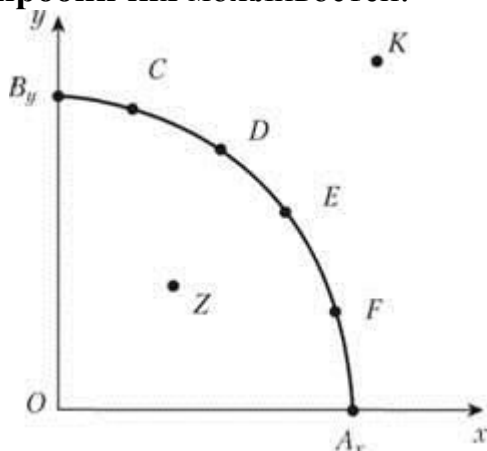
Ще один приклад. Нечувана забудова міста.

У ринковій економіці будь-який клаптик землі, особливо у центрі міста має велику цінність. Цей клаптик землі може приносити дохід. Якщо в нас є парк або сквер чи пустує якась площа.. завжди є альтернатива побудувати тут щось та заробити багато грошей. Існування маленького скверу або широкої вулиці може бути пов'язане для когось з великими альтернативними витратами, тобто гроші просто течуть рікою але мимо кишені. Тому, будь-яка площа в центрі Києва знаходиться під загрозою. (Зйомки Києва за наявністю фото).

Ще наглядніше.

Давайте оцінемо альтернативну вартість. Припустимо вам потрібно добратися до певного міста. Здійснити це можна літаком, або поїздом. Квиток на літак коштує – 100 у.о., а на поїзд – 30. Ваш середній дохід за годину – 10 долл. Нескладна математика. Літак летить одну годину, поїзд йде – 10 годин. Альтернативна вартість літака – 110 у.о. (втрачений дохід), а поїзда – 130 (втрачений дохід). Висновок – обираємо літак.

Наочне уявлення проблеми обмеженості ресурсів і необхідності вибору дає **крива виробничих можливостей** (production possibility curve - *PPC*), зображена на рис. Часто дану криву ще називають **кордоном виробничих можливостей**.

Мал. 2.1. Крива виробничих можливостей

Кожна точка кривої $A \times B$ у показує, який набір товарів X і Y може призвести суспільство, використовуючи в повному обсязі наявні обмежені виробничі ресурси.

Уявімо, що обмежений набір ресурсів використовується суспільством для виробництва тільки двох товарів X і Y .

Можна так розпорядитися ресурсами, що всі вони будуть направлені на випуск товару X . У цьому випадку буде виготовлено A х одиниць товару X і жодної одиниці товару Y .

В іншому крайньому варіанті всі виробничі фактори спрямовані на випуск товару Y . В результаті виготовляється B в одиниць товару Y і жодної - товару X . У всіх інших випадках, щоб справити одночасно і товари X , і товари Y , необхідно зробити вибір: скільки одиниць товару X виготовити за рахунок відмови від випуску певної кількості товару Y . Оця відмова і є витратами упущеної можливості.

Поясню на прикладі.

Маємо два острови. На одному живе Робінзон, на іншому п'ятниця. І на кожному з островів можна виробляти лише два види економічних благ – кокоси та рибу. Робінзон, працюючи цілий день може зірвати 40 кокосів, або спіймати 8 рибин. Крива виробничих можливостей буде мати наступний вигляд. Нижня точка – це виключно виробництво кокосів, висок точка – це риболовля. А крапка точно посередині свідчить про те, що пів дня Робінзон рибалить, півдня збирає кокос. Відповідно (бачимо) він отримує 20 кокосів та 4 рибини. Якщо він взагалі півдня буде байдикувати, він попаде під якусь точку під кривою виробничих можливостей. В той же час, одночасно отримати 20 кокосів та 4 рибини, та потрапити в точку над кривою, Робінзон також не може, оскільки має саме такий за протягом робочий час та

технології. Теж саме стосується п'ятниці. Проте п'ятниця у нас збирає, наприклад, 50 кокосів та ловить 4 рибини. Його крива виробничих можливостей виглядає так. Знову ж таки точка посередині свідчить про те, що за півдня він збирає 25 кокосів та ловить 2 рибини. Так само п'ятниця на своєму ізольованому острові пне може піднятися вище кривої своїх виробничих можливостей. Ну от якщо Робінзон та П'ятниця об'єднують свої зусилля? Якщо вони почнуть кооперуватися та обмінюватися результатами своєї праці. Тоді кожен з них може отримати таку комбінацію кокосів та риби, яка була б недоступна без кооперації торгівлі. Отже, бачимо, що п'ятниця за день збирає більше кокосів, ніж Робінзон, а Робінзон за робочий день ловить у два рази більше риби, ніж п'ятниця. В економіці це називається абсолютною перевагою – здатність виробляти товари з більшою продуктивністю і за одиницю часу з одиниці ресурсу отримати більшу віддачу. Робінзон, таким чином переміщується у верхню точку своєї КВМ і присвячує виключно увесь час риболовлі, а П'ятниця переміщується у нижню і займається кокосами. Далі вони міняються і на якихось умовах між собою ділять цей набір. Наприклад, 4 риби та 21 кокос бере собі Робінзон, інше – бере собі П'ятниця – 29 кокосів та 4 риби. Зверніть увагу – кожний з них піднімається над своєю КВМ. Кожний з них отримує вигоду від кооперації і торгівлі. Також можна поділити все іншим чином – наприклад – 25 кокосів та 5 рибин дістається Робінзону, та 25 кокосів і три рибини П'ятниці. Якщо порівняти між собою два варіанти – червоний та синій – Червоний більше вигідний для П'ятниці. Синій варіант більше вигідний Робінзону. Тож який варіант насправді буде здійснено, якщо вони почнуть торгувати? Невідомо. Це залежить від переговорної сили. На ситуацію може надавити кожний за наявності вагомих аргументів. Так, у результаті розподілу праці у міжнародній торгівлі можуть виграти усі учасники, але виграші можуть бути розподілені по-різному. Тобто, міжнародна торгівля з однієї сторони процес взаємовигідний, з іншої сторони – конфліктний. От якраз для вирішення таких от конфліктів та спрощення процесу міжнародної торгівлі у нас існує СОТ, у яку вступила Україна, але потім намагалася змінити деякі умови для себе, проте переговорної сили в нас не вистачило і умови не були змінені та залишилися не зовсім вигідними для нас. Попри все, із СОТ ще ніхто не вийшов за всю історію, але в середині організації постійно тривають якісь суперечки та дискусії на предмет розподілу виграшу від міжнародної торгівлі. Зазвичай, більш розвинутій та сильнішій країні дістається більше, менш розвинутій дістається менше. Але всі учасники отримують вигоду у порівнянні із ситуацією, коли торгівлі немає взагалі.

І все ж таки, пам'ятаємо про переговорну силу. У будь-яких конфігураціях, союзах, організаціях варто відстоювати власні інтереси. Добре, коли для цього є переконливі аргументи.

І ще одна ситуація. Розумний та працьовитий Робінзон та невдаха П'ятниця. Ні рибалити не вміє, ні кокоси збирати – 16 кокосів, 4 рибини. Певна річ, що Робінзон має абсолютну перевагу. Тож, чи вигідно йому кооперуватися із П'ятницею. Як не дивно, Робінзон може отримати значну вигоду від співробітництва із таким відсталим П'ятницею. Ось, дивіться! У нас є крива виробничих можливостей П'ятниці та крива виробничих можливостей Робінзона. Давайте ми складемо деяку пропорцію – що втрачає П'ятниця, якщо він ловить чотири риби? Він втрачає 16 кокосів. Це його альтернативні витрати. Або за принципом пропорції одна зловлена риба означає для П'ятниці 4 незірваних кокоса. Таку ж саму пропорцію складемо для Робінзона – одна рибина, 5 незірваних кокосів. Таким чином, П'ятниця рибалить з більш низькими альтернативними витратами. Для П'ятниці одна рибина коштує дешевше, ніж для Робінзона. Це, якраз дає підставу для взаємовигідного співробітництва. Здатність виробити якесь благо з більш низькими альтернативними витратами економісти називають порівняльною перевагою. Отже П'ятниця, не дивлячись на свою відсталість має порівняльну перевагу у риболовлі. Він може виробити рибу з більш низькими альтернативними витратами і це дозволить Робінзону зекономити. Отже П'ятниці варто зосередитись на риболовлі. Але в нас на двох потрібно наловити хоча б 6 рибини, тому Робінзон повинен трошки допомогти і я пропоную наступну схему кооперації – П'ятниця весь день ловить рибу, а Робінзон три чверті дня збирає кокоси, а чверть дня ловить рибу. І в них на двох – 6 рибин та 30 кокосів. Якщо далі вони ці блага між собою поділять, то можливим буде такий розподіл – 21 кокос та 4 рибини Робінзону і 9 кокосів та 2 рибини П'ятниці. Отже обидва виграють від цієї кооперації.

Крива виробничих можливостей доволі спрощена модель. Ми її розглядали на прикладі двох товарів, а їх може бути десятки й сотні в реальності, але тоді ми повинні будемо малювати лінію з сотнею різних вісів. Це буде дещо складно. Але на цій моделі ми бачимо наочно, що кооперуватися варто, це вигідно, але цей процес потребує ще переговорної складової.

Пам'ятаємо, як і у кожної людини, так і у кожної країни є власні інтереси! І їх потрібно відстоювати!